

КОМПЕТЕНТНОСТ НА СЪДА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Настоящият информационен фиш описва компетентността на Съда на Европейския съюз, който се състои от две съдилища — [Съд](#) и [Общ съд](#) — и предоставя различни средства за правна защита, определени в член 19 от Договора за Европейския съюз (ДЕС), членове 251—281 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), член 136 от Евратом и Протокол № 3, приложен към Договорите, относно статута на Съда на Европейския съюз.

СЪД НА ЕС

А. Преки иски и производства срещу държави членки или институция, орган, служба или агенция на Европейския съюз.

Съдът се произнася по иски срещу отделни държави или институции за неспазване на техните задължения, произтичащи от правото на ЕС.

1. Иск срещу държава членка за неизпълнение на задължения от нейна страна

Тези иски се предявяват:

- или от Комисията, след фаза на досъдебно производство (член 258 от ДФЕС): предоставя се възможност на държавата да представи своите съображения и мотивирано становище ([1.3.8](#));
- или от държава членка срещу друга държава членка, след предварително сезиране на Комисията (член 259 от ДФЕС).

Роля на Съда:

- установяване дали съответната държава членка действително не е изпълнила своите задължения — в такъв случай на тази държава се възлага да прекрати незабавно неизпълнението на задължения.
- Ако след внасяне на последващ иск от Комисията Съдът установи, че съответната държава членка не се е съобразила с решението, Съдът може да ѝ наложи имуществена санкция (под формата на еднократно платима сума или периодична имуществена санкция), чийто размер се определя от Съда въз основа на предложение на Комисията (член 260 от ДФЕС).

2. Жалба за отмяна на незаконосъобразни актове или за неправомерно бездействие на институциите на ЕС

Относно: случаи, при които жалбоподателят претендира за отмяна на мярка, за която се предполага, че е в противоречие с правото на ЕС (отмяна: член 263 от ДФЕС), или в случай на нарушаване на правото на ЕС, при което институция, орган, служба или агенция се е въздържала от вземане на решение (член 265 от ДФЕС).

Сезиране: исковете могат да бъдат предявени от държави членки, от самите институции, както и от всяко физическо или юридическо лице, ако искът се отнася до мярка (по-конкретно регламент, директива или решение), приета от институция, орган, служба или агенция на ЕС, която ги засяга непосредствено.

Роля на Съда: Съдът обявява акта за недействителен или установява бездействие, като в такъв случай допусналата нарушение институция е задължена да вземе необходимите мерки, за да изпълни решението на Съда (член 266 от ДФЕС).

3. Други преки искове

Общият съд е компетентен да разглежда като първа инстанция всички искове, посочени в членове 263, 265, 268, 270 и 272 от ДФЕС. Единствено жалбите срещу решения на Комисията за налагане на санкции на дружества (член 261) се завеждат пред Съда на ЕС, както и жалбите, предвидени в [статута на Съда на Европейския съюз](#) (изменен с Регламент (ЕС, Евратом) № 741/2012 от 11 август 2012 г., с Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2422 от 16 декември 2015 г. и с Регламент (ЕС, Евратом) 2016/1192 на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 2016 г.). Член 51 от статута на Съда на ЕС предвижда — чрез дерогация от правилото по член 256, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз — запазване на правомощието на Съда да разглежда исковете, посочени в членове 263 и 265 от Договора за функционирането на Европейския съюз, когато са заведени от държава членка срещу:

- акт или бездействие на Европейския парламент или Съвета, или на двете институции, действащи съвместно, освен за:
 - решения, взети от Съвета съгласно член 108, параграф 2, трета алинея от Договора за функционирането на Европейския съюз;
 - актове на Съвета, приети съгласно регламент на Съвета относно мерките за търговска защита по смисъла на член 207 от Договора за функционирането на Европейския съюз;
 - актове на Съвета, чрез които Съветът упражнява изпълнителни правомощия в съответствие с член 291 от Договора за функционирането на Европейския съюз;
- акт или бездействие на Комисията съгласно член 331, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

Съдът си запазва също така правомощието да разглежда исковете, посочени в същите членове, когато те са заведени от институция на Съюза срещу акт

или бездействие на Европейския парламент, на Съвета, на тези две институции, действащи съвместно, или на Комисията, или са заведени от институция на Съюза срещу акт или бездействие на Европейската централна банка.

Б. Косвен иск: възражение за незаконосъобразност, повдигнато пред национална юрисдикция (член 267 от ДФЕС — преюдициални заключения)

По правило националните съдилища прилагат правото на ЕС, когато дадено производство налага това. Когато, обаче, националният съд е сезиран по въпрос, свързан с тълкуването на това право, националният съд има право да поиска от Съда на ЕС да се произнесе преюдициално по този въпрос. Ако става въпрос за юрисдикция, чиито решения не подлежат на обжалване, сезирането на Съда на ЕС е задължително. Националният съд повдига въпрос(и) относно тълкуването или валидността на разпоредба на правото на ЕС, обикновено под формата на решение на съда в съответствие с националните процесуални изисквания. Секретариатът на Съда уведомява страните по националното производство, както и държавите членки и институциите на Европейския съюз за постъпилото искане. Те разполагат с два месеца за внасяне на писмени бележки до Съда на Европейския съюз.

В. Компетентност в качеството на апелативна инстанция

Съдът също така разполага с компетентност, ограничена до правната страна на спора, да преразглежда решения и определения, постановени от Общия съд. Обжалването няма суспензивно действие по отношение на атакувания акт.

Ако жалбата бъде счетена за допустима и основателна, Съдът на Европейския съюз отменя решението на Общия съд и сам постановява решение или в противен случай връща делото за ново разглеждане от Общия съд, който е обвързан с постановеното решение.

ПОСТИЖЕНИЯ

Съдът на Европейския съюз се утвърди като особено важен фактор, някои дори го наричат движеща сила на европейската интеграция.

А. Общи бележки

Решението на Съда по делото *Van Gend & Loos* от 5 февруари 1963 г. утвърди принципа на непосредственото действие на правото на Общността в съдилищата на държавите членки. По подобен начин решението на Съда от 15 юли 1964 г. по делото *Costa/ENEL* беше от основно значение за определянето на европейското общностно право като самостоятелен правен ред и за установяването на неговото върховенство спрямо разпоредбите на националното право. Други значими решения относно защитата на правата на човека включват решението от 14 май 1974 г. по делото *Nold*, с което Съдът постанови, че основните права на човека са неотменна част от общите принципи на правото, чието спазване осигурява (4.1.1.).

Б. По конкретни области

- Свободно движение на стоки: решение от 20 февруари 1979 г. по делото *Cassis de Dijon*, с което Съдът постановява, че всеки законно произведен продукт, пуснат на пазара в една държава членка, трябва по принцип да бъде приет на пазара на всяка друга държава членка.
- Свободно движение на хора: решението по делото *Bosman* от 1995 г. постанови, че професионалният спорт е икономическа дейност, чието упражняване не следва да се възпрепятства от правилата на футболните федерации, уреждащи трансфера на играчи или ограничаващи броя на гражданите на други държави членки.
- Външни правомощия на Общността: решение относно AETR от 31 март 1971 г. по дело *Комисия/Съвет*, с което бяха признати правомощията на Общността да сключва международни договори в области, които са уредени от общностни разпоредби.
- През 1991 г. в решението по дело *Francovich* и други Съдът разработи друга основополагаща концепция: отговорността на държавата членка по отношение на физически лица във връзка с вреди, произтичащи от нарушение на държава членка във връзка с нетранспониране или късно транспониране на директива в националното право.
- Различни решения относно социалната сигурност (решение по делото *Defrenne* от 1976 г. относно равното заплащане за мъже и жени) и здравословните и безопасни условия на труд (решение по дело *VESTU* от 2001 г.).

Следва да се добави, че една от основните заслуги на Съда се състои във формулирането на принципа, според който договорите не следва да бъдат тълкувани ограничително, а да се разглеждат в контекста на състоянието на интеграцията и на целите, определени от самите договори. Посоченият принцип позволи приемането на законодателство в области, за които в Договора липсват конкретни разпоредби, например борбата срещу замърсяването: в решение от 13 септември 2005 г. по дело *Комисия/Съвет* Съдът позволи на Европейския съюз да предприема мерки в областта на наказателното право, в случай че те бъдат счестени за „необходими“ за постигане на преследваната цел за опазване на околната среда.

Съдебната мрежа на Европейския съюз беше създадена по инициатива на председателя на Съда на ЕС и председателите на конституционните и върховните съдилища на 28-те държави членки, по случай 60-ата годишнина от подписването на Римските договори през 2017 г.

Тя е предназначена да насърчава обмена на информация относно съдебната практика между участващите национални съдилища и Съда на ЕС. Участващите национални съдилища и Съдът на ЕС публикуват на сайт с ограничен достъп информация за тяхната съдебна практика във връзка с правото на ЕС, по

преюдициални въпроси, отнесени от националните съдилища до Съда на ЕС, както и във връзка с бележки и проучвания.

Първото постижение на мрежата е създаването на платформа за сътрудничество (платформата JNEU), достъпна на всички езици на ЕС, която обединява работата на съдиите от Съда на Европейския съюз и на националните съдии в хода на техните съдебни дейности. Съдиите имат достъп до инструмент, който им позволява да предоставят на разположение на своите колеги своята съдебна практика, както и своята проучвателна и аналитична дейност с цел споделяне на знания и подобряване на ефективността.

Понастоящем платформата JNEU има над 2 000 потребители в конституционните и върховните съдилища на държавите членки.

ОБЩ СЪД

(1.3.9)

А. Компетентност на Общия съд (член 256 от ДФЕС)

Съдът на Европейския съюз се състои от две съдилища — от [Съд](#) и от [Общ съд](#). Съдът на Европейския съюз има изключителна компетентност по отношение на искове между институциите и такива, предявени от държава членка срещу Европейския парламент и/или срещу Съвета, а Общият съд е компетентен в първоинстанционното производство и по всички останали искове от този вид, и по-конкретно по искове, предявени от физически лица, и такива, предявени от държава членка срещу Комисията.

ДФЕС предвижда, че Общият съд е компетентен да разглежда като първа инстанция исковете, посочени в членове 263, 265, 268, 270 и 272 от ДФЕС, по-специално в областите, посочени по-долу, с изключение на искове, предявени от държавите членки, от институции на Съюза или от Европейската централна банка, в който случай Съдът на ЕС има изключителна компетентност (член 51 от статута на Съда на ЕС):

- жалби за отмяна на актовете на институциите, органите, службите или агенциите на ЕС или за установяване на неправомерно бездействие, внесени срещу институциите от физически или юридически лица (членове 263 и 265 от ДФЕС);
- искове, предявени от държави членки срещу Комисията;
- искове за обезщетение за вреди, причинени от институциите или от органите, службите или агенциите на Съюза или от техни служители (член 268 от ДФЕС);
- спорове, отнасящи се до договори, сключени от Съюза или от негово име, с които изрично се предоставя компетентност на Общия съд (член 272 от ДФЕС);
- искове, свързани с интелектуалната собственост, заведени срещу Службата за хармонизация във вътрешния пазар и срещу Службата на Общността за сортовете растения;

- спорове между Съюза и неговите служители, включително спорове между всички институции, органи, служби или агенции, от една страна, и техните служители, от друга страна;
- жалби срещу решенията на Европейската агенция по химикалите.

Статутът може да разшири компетентността на Общия съд и по отношение на други области.

По принцип решенията, произнесени от Общия съд като първа инстанция, подлежат на обжалване пред Съда на ЕС, но единствено по отношение на правната страна на спора.

Б. Преюдициални заключения

Общият съд е компетентен да разглежда и да се произнася по преюдициални въпроси (член 267 от ДФЕС) в специфични области, определени от статута (член 256, параграф 3 от ДФЕС). Тъй като, обаче, в статута не са предвидени необходимите за това разпоредби, към момента единствено Съдът на ЕС е компетентен да постановява преюдициални заключения.

В. Компетентност по обжалване

Решенията на Общия съд могат да се обжалват пред Съда на ЕС до два месеца след постановяването им, но единствено по отношение на правната страна на спора.

СЪД НА ПУБЛИЧНАТА СЛУЖБА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

На 1 септември 2016 г. споровете между Съюза и служителите му се прехвърлиха към Общия съд ([1.3.9.](#)), в следствие на което Съдът на публичната служба на Европейския съюз, създаден през 2004 г., беше разпуснат. Регламент (ЕС, Евратом) № 2016/1192 на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли 2016 г. за прехвърляне на Общия съд на компетентността да разглежда като първа инстанция споровете между Европейския съюз и неговите служители, отмени тогавашното Решение на Съвета 2004/752/ЕО, Евратом за създаване на Съда на публичната служба на Европейския съюз. Висящите дела пред Съда на публичната служба към 31 август 2016 г. бяха прехвърлени на 1 септември 2016 г. към Общия съд, който продължава работата по тези дела в състоянието, в което те са били към тази дата, като процедурните стъпки, предприети от Съда на публичната служба, остават в сила за тези дела. Когато делото е прехвърлено на Общия съд след съдебното заседание, устната фаза на производството се възобновява.

По отношение на жалбите срещу решения на Съда на публичната служба, които към 1 септември 2016 г. — момента на прехвърляне на компетентността, бяха в процес на разглеждане или бяха подадени след тази дата, беше въведен преходен режим. Общият съд запазва компетентността си да разглежда и да се произнася по подобни жалби. Съответно за тях продължават да се прилагат членове 9—12 от приложение I към статута на Съда.

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Съгласно член 257 от ДФЕС Европейският парламент и Съветът, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура, могат да създават специализирани съдилища към Общия съд, натоварени да разглеждат като първа инстанция определени категории искове в специфични области. От Европейския парламент и от Съвета се изисква да действат чрез регламенти или по предложение на Комисията, след консултация със Съда, или по искане на Съда, след консултация с Комисията.

Съгласно член 281 от ДФЕС статутът на Съда на Европейския съюз е включен в отделен протокол и Европейският съюз и Съветът могат, в съответствие с обикновената законодателна процедура, да изменят този статут^[1].

Парламентът е една от институциите, посочени в член 263 от ДФЕС, които могат да завеждат искове (като страна) пред Съда.

Udo Bux
05/2019

[1] Регламент (ЕС, Евратом) № 741/2012 от 11 август 2012 г., Регламент (ЕС, Евратом) 2015/2422 от 16 декември 2015 г. и Регламент (ЕС, Евратом) 2016/1192 от 6 юли 2016 г. на Европейския парламент и на Съвета

